

РЕЦЕНЗІЯ

рецензента Беляєва Едуарда Вікторовича, к. мед. н., доцента, завідувача кафедри ортопедичної стоматології Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова на дисертаційну роботу Драчевської Ірини Юріївни на тему: «Особливості телерентгенографічних показників визначених за методами Steiner, Ricketts, Downs у осіб із ортогнатичним прикусом в залежності від типу обличчя» подану до захисту у спеціалізовану вчену раду ДФ 05.600.065, що утворена згідно наказу ректора ЗВО Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова № 97 від 25. 11. 2022 р. на підставі рішення Вченої ради ВНМУ ім. М. І. Пирогова № 4 від 24 11. 2022 р. з правом прийняття до розгляду та проведення разового захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 221 «Стоматологія»

Актуальність обраної теми дисертації. Ортодонтія із науки, що займалась лікуванням виключно аномалій зубощелепної системи, переростає у галузь, що також розглядає питання м'язових дисфункцій, проблеми скронево-нижньощелепного суглобу, захворювання шийного та грудного відділів хребта і патології постави. Тому індивідуальна діагностика і подальша реабілітація зубощелепної системи з метою відновлення максимально- ефективного її функціонування набувають неабиякого значення для багатьох систем організму людини.

У процесі активного періоду ортодонтичного лікування лікарі-ортоданти намагаються досягти естетичного та функціонального оптимуму усіх структур зубощелепної системи.

Варто зазначити, що найбільші показники поширеності аномалій зубощелепної системи припадають на вік від 14 до 19 років, що може бути обумовлено впливом загально-соматичних станів у юнацькому віці і особливостями морфо-функціональних змін у зубо-щелепній системі.

У цьому аспекті питання, які пов'язані з порушенням загального фізичного розвитку і статевого дозрівання підлітків набувають великого значення. Саме у пубертатний період, який і досліджувався дисертанткою, закінчується активний фізичний розвиток юнаків, а саме, ріст тіла в довжину, закриття зон росту трубчастих кісток, збільшенням мінералізації кісткової тканини і, зокрема, ріст

черепно-щелепно-лицевої ділянки. Найважливіші зміни структурно-функціонального стану кісткової тканини юнаків, у тому числі й щелеп, відбуваються саме в період статевого дозрівання.

У науковій літературі даних щодо телерентгенографічних особливостей у осіб із різними типами обличчя практично не зустрічається. У зв'язку з цим робота є актуальною, оскільки дасть змогу підвищити діагностику та ортодонтичну корекцію зубощелепних деформацій, що в принципі і спонукало автора до детального вивчення цієї проблеми.

Враховуючи все що зазначено вище, можна впевнено стверджувати що дисертанткою у її дослідженні підняті актуальні питання сучасної стоматологічної діагностики, які потребують свого вирішення.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.

Автором чітко сформульовані мета і завдання дослідження. Використані методи дослідження адекватні меті і завданням, сучасні та інформативні. Автором використана якісно та кількісно репрезентативна вибірка (проведено комплексне дослідження 118 осіб юнацького віку). Отримані результати базуються на проведених сучасних високотехнологічних наукових дослідженнях. Об'єм досліджень дозволив отримати достовірні результати. Висновки відображають основний зміст дисертації. Ілюстративний матеріал, представлений у роботі, наочно підтверджує результати досліджень. Представлена дисертація побудована за традиційною схемою та повністю відповідає вимогам „Положення ВАК України” щодо їх оформлення, і складається зі вступу та 6 розділів: огляду літератури, 3-х розділів власних досліджень, аналізу та узагальнення результатів досліджень, висновків, списку використаних джерел та додатків. Список використаних джерел літератури містить 268 джерел, з них 225 іноземних авторів.

У вступі автор розкриває суть наукової задачі, визначає мету та конкретні завдання досліджень, представляє новизну і практичну цінність роботи. Вступ містить всі підрозділи згідно вимог ВАК України. В розділі „Огляд літератури”, який складається з 3-х підрозділів, демонструє ґрунтовне ознайомлення

здобувача зі спеціальною літературою відповідно до поставлених завдань.

Другий розділ „Загальна методика й основні методи дослідження” складається з 2 підрозділів. З метою вирішення поставлених завдань автором наведений та обґрунтований вибір проведених досліджень. Загалом розділ написаний добре. Розділи власних досліджень присвячені вивченню та моделюванню телерентгенографічних показників в юнаків і дівчат із фізіологічним прикусом, що визначаються за методами Steiner, Ricketts і Downs у залежності від типу обличчя дуже добре ілюстровані малюнками, які доповнюють текст, роблять вірогідними всі висновки і положення цих розділів дисертації. У розділі „Аналіз та узагальнення результатів дослідження” представлена у стислій формі підсумкова оцінка усієї роботи. Розділ носить аналітичний характер, дисертантка аргументовано, порівнюючи з даними інших авторів, наводить результати виконаних нею наукових досліджень і наочно резюмує наукову і практичну значимість дисертації. Висновки, у кількості 8, достатньо обґрунтовані та базуються на матеріалах роботи, повністю відповідають меті та поставленим завданням, не викликають сумніву щодо достовірності.

За матеріалами дисертації опубліковано 12 наукових праць, серед яких 6 самостійних. 7 статей опубліковано в наукових фахових журналах України, серед яких 1 відносяться до міжнародної наукометричної бази Web of Science. 1 стаття опублікована в закордонному науковому журналі (Польща). Отримане свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір. 3 тези опубліковано у матеріалах міжнародних науково-практичних конференцій. Дисертація і публікації відповідають вимогам для наукового ступіню доктор філософії.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. Новизна отриманих результатів дослідження не викликає сумніву. Уперше в українських юнаків і дівчат із ортогнатичним прикусом із різними типами обличчя встановлені відмінності телерентгенографічних показників, що використовують у методиках

цефалометричного аналізу за Steiner, Ricketts і Downs. Уперше в українців юнацького віку з ортогнатичним прикусом із різними типами обличчя визначені прояви статевого диморфізму лінійних і кутових цефалометричних показників базальних краніальних структур за методами Bjork, Burstone, Jarabak, Ricketts, Schwarz і Steiner, показників, що характеризують верхню й нижню щелепи та міжщелепні показники, а також показників положення окремих зубів і профілю м'яких тканин обличчя в залежності від типу обличчя. Уперше в українців юнацького віку з ортогнатичним прикусом розроблені та проаналізовані достовірні (з коефіцієнтом детермінації R^2 вищим 0,6) регресійні моделі телерентгенографічних показників другої групи в залежності від показників першої групи, а також показників третьої групи в залежності від показників першої та другої груп, що використовуються в методиках Steiner, Ricketts і Downs із урахуванням типу обличчя. Авторкою вирішені всі поставлені завдання, проведений всебічний аналіз даних, на основі якого сформульовані висновки, які є повними і науково-обґрунтованими. По кожному із поставлених завдань опубліковані статті, в яких викладені основні положення, отримані результати і висновки дисертації.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертанткою використано достатню кількість літературних джерел (всього 268), що дозволило провести реферування, детальний аналіз опрацьованих даних і визначити всі недосліджені та суперечливі питання. Основні методи дослідження, які авторка використала у роботі є сучасними, обґрунтованими та цілком достатніми для виконання мети дослідження. Достовірність висновків базується на достатньому об'ємі досліджень які були проведені з дотриманням основних положень Конвенції Ради Європи про права людини та біомедицини (від 04.04.1997 р.), Гельсінської декларації Всесвітньої медичної асоціації про етичні принципи проведення наукових медичних досліджень за участю людини (1964-2008pp). Всі результати є статистично значимими. Вважаю, що представленні в дослідженні результати, наукові положення та висновки є значущими і науково

обґрунтованими.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Для виконання наукового завдання, дисертанткою було сформульовано та вирішено в повному обсязі поставленні завдання, які полягали у встановленні в українських юнаків і дівчат із нормальною оклюзією, наближеною до ортогнатичного прикусу, з різними типами обличчя меж процентильного розмаху, особливостей та статевих відмінностей телерентгенографічних показників за методами Steiner, Ricketts і Downs, та побудові й аналізу регресійних моделей індивідуальних цефалометричних параметрів за даними методиками, що характеризують показники верхньої й нижньої щелеп, міжщелепні показники та показники положення зубів і профілю м'яких тканин обличчя. Авторка оволоділа методами математичного аналізу і провела статистичну обробку отриманих результатів дослідження в ліцензійному статистичному пакеті “Statistica 6,0” з використанням непараметричних методів оцінки. Детальний аналіз результатів дослідження засвідчив їх повну відповідність меті та завданням, інформативність, доступність та обґрунтованість використання у роботі.

Теоретичне і практичне значення отриманих результатів дослідження.

Представлена дисертаційна робота являється частиною науково-дослідницької роботи кафедри стоматології дитячого віку Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова «Розробка та удосконалення індивідуальних методів діагностики, лікування та профілактики зубощелепних аномалій, карієсу та його ускладнень у дітей та підлітків», номер держреєстрації 0120U105689.

Визначені дисертанткою межі процентильного розмаху телерентгенографічних показників, що використовуються в актуальних сучасних діагностичних методиках можуть слугувати в якості нормативів для даних показників, використовуючи які практикуючі лікарі-стоматологи можуть якісніше проводити діагностику зубощелепних аномалій та деформацій, що значно зменшить ризики клінічних помилок та пришвидшить процес лікування.

Запропонована комп'ютерна програма “SteinerNorm” (Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 110340) дозволяє автоматизувати процес обчислення винайдених авторкою регресійних рівнянь, які надають можливість визначити нормативні індивідуальні цефалометричні показники із урахуванням типу обличчя що дозволяє зробити процес діагностики максимально індивідуалізованим швидким та якісним.

Результати роботи впроваджено в практичну роботу лікарів-стоматологів КУ «Полтавський обласний центр стоматології – стоматологічна клінічна поліклініка» та стоматологічного відділу університетської клініки Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці. Практична цінність отриманих результатів дисертації полягає у тому, що вони розширюють уявлення щодо морфологічних аспектів індивідуальної варіабельності метричних характеристик краніофасіального комплексу людини і вкрай важливі для використання у повсякденній роботі лікаря-стоматолога.

Саме тому результати дисертації та запропоновану комп'ютерну програму “SteinerNorm” (Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 110340), яка дозволяє автоматизувати процес обчислення діагностичних даних можна рекомендувати до впровадження у навчальний процес при підготовці медичних працівників, а також у практичну діяльність лікарів-стоматологів.

Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності. За результатами перевірки та аналізу матеріалів дисертації не було виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації. Текст представлених матеріалів дисертації Драчевської Ірини Юріївни на тему: «Особливості телерентгенографічних показників визначених за методами Steiner, Ricketts, Downs у осіб із ортогнатичним прикусом в залежності від типу обличчя» є оригінальним і становить 86 %.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційна робота Драчевської Ірини Юріївни на тему: «Особливості телерентгенографічних показників визначених за методами Steiner, Ricketts, Downs у осіб із ортогнатичним прикусом в залежності від типу обличчя», представлена на здобуття ступеня доктора філософії, є завершеною, самостійною науково-дослідною роботою, у якій отримані нові науково-обґрунтовані результати, що вирішують актуальні задачі стоматології. За актуальністю, науковою новизною та практичною значимістю отриманих результатів і адекватністю методів дослідження дисертаційна робота повністю відповідає вимогам до дисертації доктора філософії, які зазначені у Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44 та вимогам до оформлення дисертації відповідно до наказу МОН України №40 від 12.01.2017 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації». Драчевська Ірина Юріївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 221 «Стоматологія»

Рецензент:

к.мед.н., доцент, завідувач
кафедри ортопедичної стоматології
ВНМУ ім. М. І. Пирогова

Едуард Беляєв